

מסורת הש"ס

(א) וַיָּבִיאוּתָא, כְּמוֹבוֹת יַעֲקֹב.
(ב) וַיַּעַן חֹסֶה כְּמוֹבוֹת מֵט:
ד"ה הוּא אֲשֶׁתָּאן, (ג) לַעֲלִי
קִטְעָה, (ד) וַיֵּלֶךְ אַחֶר ד"ה
לְבָבֶיךָ.

הגהות הב"ח

(א) גְּבִירָא הֵיכָּז מִי קָאמִינָא:
(ב) שֶׁם שְׁאֵן זֶה לְשׁוֹן מִתְנֵה:
(ג) רַשְׁבָּ"ם ד"ה אַחֶר רַב
הוּא שְׂכִיב מֵרַע כִּי כִּלְיִ
וּתְבִיבָה שְׁאֵתָּא מִנְהָּ: (ד) ד"ה
לְבָבִי ר' יוֹחָנָן כִּי לַעֲלִי. כִּי
דָק קִטְעָה ע"כ:

מוסף רש"י

גביר גבירא גבירי למה לך.
מתנגב אחיה למר דבריך
בשון שלא נתקין צו היסוד
והמזוינים בדי שלא יבטלו
את דבריך לאמרת מיעודא
(וכוונות ט"ז). אימא הלכה
בר' יוחנן בן ברוקה. ולא
מקטוע לה כמילתא בנפשא
נפשה (שם). לדבריו ר'
יוחנן בן ברוקה. דס"ל
דאז יוכל להוריש בשון
ירושה לאחד מבניו כל נכסיו,
אם אמר לאחד מהם נכסי
לך, דמפרש לקמיה, וראשון
ר'אוי לירשו ולא פירש לא
לשון ירושה ולא לשון מתנה,
אין לפני במקום הראשון או
ירשי ראשון כלום, שאין כאן
לשון מתנה להאי ראשון, אלא
מסתמא לשון ירושה אישין
הנותן במאי דלמחר נכסיו לך,
הואיל וצוי לירש כל הנכסים
מן התורה אם ירצה אביו,
ובין ירושה הוא להאי
ראשון אינו יכול להפסיקה,
דאין ירושה להנפיל, ודוקא
לר' יוחנן בן ברוקה, אבל
ירושא כיון דליתו יכול להרבות
ירושא ליה יותר מזה בשון
נכסיו כלל, והאי מאי דלמחר
יבשר לך לראשון לשון מתנה
הוא ויכול להפסיקה וקניא
שלישי (רע"ז פס"ב).

יש נוחלין

א"ל רב כהנא אילו. קנה נכסים אחרים בחר הכי לית לה לאשה בתמיהה הא ודאי אית לה דנחי דמחלה שעבודה לצנות בשציל שעשאה שותף ביניהן חוב כמובתה מיהא לא מחלה שאם תמלא מקום לטרופ כגון שיקנה נכסים טורפת מהם וכדכתב ודעמיד אנה למיקמי שנכסים העמידין לבא ישתעבדו לה וכיון דאילו הדר קני מאדס אחר או ממורישו אית לה לאשה השתא נמי כי נפלו לו מאותן נכסים עצמן אית לה דמה לי אותן נכסים עצמן מה לי אחרים שאם נתרלית להקנות הממנה לצנות ולמחול להם שעבודה לצעלה מיהא לא מחלה מידי אס תמלא מקום לגבות וכן הלכה: **הפוא דפלגיהו**. כל נכסיו חילק לבניו ולאשתו ובזוואת שכיב מרע דהיינו עשאה שותף בין הבנים אלא ששייר דקל אחד שלא פירש למי: **סבר רבינא למימר לים לה**. ממוחר כתובה אלא ההוא דיקלא דהא אי לא שייר דיקלא אצדה כתובתה מן הבנים שמחלה להם שעבודה משום דנעשית שותף ביניהן והשתא נמי זכו הבנים והיא תטרופ את הדקל: **א"ל רב יימר לרבינא אי לים לה**. כמובתה מחלק הבנים משום ידיעה דלית ליה נכסים אחריו ומחלה להו בשציל שעשאה שותף ביניהם א"ה דיקלא נמי לית לה דהא ידעת ליה להאי דקל ומחלה להו ליורשו דכל כתובתה מחלה מהני נכסים דאית ליה משום דעשאה שותף דמה לי למחול שעבודה מאותן שחלק לבנים ומה לי מן אותו דקל שלא חלק אלא מאי אית לן למימר מאחיה טעם נחתא אדקל לטרופ ממנו היינו משום דלא מחלה כתובתה מהני הניח לה מקום קלת לגבות הימנו כגון האי דקל שלא רצה לחלוק לבניו ומגו דנחתא אדקל נחתא נמי אחלק הבנים דהאי דשתקא ולא ערערה היינו לפי שהיה מניח לה הדקל וסברה למה אערער עכשיו עד שיזומו צ"ד את הדקל ואטרפנו והדר אערער על הבנים ואטרופ מהן המותר דלא הויה שתיקה ידיה מתילה אלא היכא דמחלק כל הנכסים ולא שציק לה מידי דמשום האי טעמא מספקא לן לעיל (דף קנ"ב). גבי צריא דלמלא כיון דאיכא למימר הדר קני סברה למה אערער עכשיו עד אשר אראה אם אמלא מקום לגבות מלך אחר וכיון דמשום הכי שתקא לא הויה שתיקותה הודאה אלא תלויה ועומדת אס תערער על אלו אס לאו וה"ל כיון דשצק לה מידי למיטרף להכי שתקא ואח"כ תצטוק על המותר. והשתא שמעינן מהכא דשכיב מרע הכותב כל נכסיו או מחלק לבניו צפוי אשתו וגם לה נתן קרקע כל שהוא ושתקא ולא ערערה והוא הדין אס כתב כל נכסיו לאחרים צפניה ולה כתב קרקע כל שהוא קנו שהרי מחלה להן שעבודה ולא תטרופ מהן כרז נחמן דלמא [קנ"ג]: הואיל ועשאה שותף בין הבנים אצדה כתובתה דנעשאה שותף תלמי מילתא ל"ש עם בניו ול"ש עם אחרים. והכ"מ כשחלק כל נכסיו לאשתו וליורשו אבל שייר אפילו דקל אחד דהיינו קרקע כל שהוא שלא פירש למי מגו דהדרא אדיקלא הדרא ונחתא למגבי מכולהו נכסי ולא מחלה מידי. ודוקא בשכתב לה קרקע כל שהוא אבל אס נתן לה מטלטלים ולא קרקע לא מקריא שותף בין הבנים ולא מחלה מידי ונחתא אכולהו

נכסי כדאמר רב נחמן [ס"ט] מטלטלי לא קאמרי'. וה"מ דאצדה כתובתה מהנהו נכסי שכתב לבניו אבל אי הדר בחר הכי וקני נכסי אחריו ואפי' מהנהו נכסי עצמן שחלק לבניו כגון שמת אחד מבניו בחייו הדרא וגביא מייניהו מותר כתובתה שכן כתב לה דעמיד אנה למיקמי. ודוקא שכיב מרע כדאמר לעיל אבל צריא שחלק נכסיו לבניו וכתב גם לה קרקע כל שהוא אלא כיציעיל ליה לרצא [ס"ט] אי מחלה להו שעבודה שעל אותו נכסים אס לאו אצמינא בתיקו והלכך כיון דמספקא לן אמרינן הנוציא הנוציא דהיינו אשה עליה להציא הרהריה דככל דין מיקו מאן דתפיס תפיס ומיהו אי הדר קני אית לה: **אמר רב הונא שכיב מרע וי שאמר בו'**. משום דאליבא דר' יוחנן בן ברוקה מיירי דלנקמן נקיט שכיב מרע דהא צבריא מביעיל לן לעיל [קנ"ג]. אי איירי ציה ר' יוחנן בן ברוקה אי לא: **שכתב כל נכסיו**. סתם ולא פירש לא לשון מתנה ולא לשון ירושה אלא סתמא נכסי לפלוני: **רואין אס**. אותו מקבל מתנה ראו לירשו כגון בן בין הבנים נוטלין בתורת ירושה כר' יוחנן בן ברוקה [נ"ג] קל. דכיון דראוי לירשו מסתמא להוריש לו נתכיון הואיל ולא פירש לשון מתנה אבל גבי ירושה א"ל לפרש דממילא קא ירימ הלכך כל היכא דאיכא לאוקומה ביירושה דתפסה מן התורה לא מקני ליה מסתמא במתנה למיעקר נחלה דאורייתא: **ואס לאו**. דאינו ראוי לירש צעל כרחק נכסי נתונין לפלוני קאמר דאין אדם מוציא דצריו בטלין מפיו ולמתנה אישיון ולא לירושא ולכן נוטלין משום מתנה. ולקמן מפרש מאי נפקא לן מינה אס נוטלין משום ירושה או משום מתנה: **גביא גבוי למח נך**. לקטום דצריך ולמימר רואין בו': **אי פצירה לך כר' יוחנן בן ברוקה**. דאמר אל אמר על מי שראוי לירשו דצריי קיימין ולפיכך אמר אומר רואין אס ראוי לירשו כו' אימא צהדיא דהלכתא כוותיה ולא תסתיר דצריך לומר כר' יוחנן בן ברוקה צענין שלא יצינו בני אדם: **דלמא כי הא אמרם**. כל זה אמר ליה רב נחמן לרב הונא שמה אמה לא לכך נתכוונת לומר דצריך צסתם ולהשמיענו כר' יוחנן אלא עובדה הכי הוה צסתם כדמפרש ואזיל ועיקר דצריך צאת להשמיענו חילוק בין נטיילה משום מתנה לנטיילה משום ירושה כדמפרש ואזיל ואבז אורחק מיהא שמעינן דפצירה לך כר' יוחנן ומיחו עיקר שיטה זו שתפסת לא לכך צאתה דא"כ היה לך לומר צפירוש הלכה כר' יוחנן בן ברוקה: **דהוה קא שכיב**. היה נפטור לבית עולמו: **אלא למאן**. כלומר מאן קא שקיל נכסי אלא הוא והוי כמאן דא"ל נכסי לך והיינו שכתב דקאמרת דמה לי כתב מה לי אמר: **ואמרם לן עלה**. דמכל מקום שקיל מיהו אס קרציו וראוי לירשו הוי ירושה ואי לאו הוי מתנה דאלא למאן וכן נכסי לך שמי לשונות משמע כשהוא יורש משמע לשון ירושה וכשאין ראוי לירש הוי לשון מתנה. ולקמן מפרש מאי נפקא לן מינה למאי אמת לאשמועינן: **אין הי"נ קאמינא**. על הכותב נכסיו סתם צבאמי להורות דומנין הוי ירושה וזמנין הוי מתנה: **סבר רב אדא צר אהבה קמיה דרבא**. לפרושי למאי נפקא מינה ומה צא רב הונא ללמדנו אס ראוי לירשו להכי אמר רב הונא דהוי לשון ירושה שסתא אלמנתו של מת ניזונת מנכסיו שהריש ליה כדתנן [כתובות דף כ"ה]: אלמנה ניזונת מנכסי יתומים כלומר יורשין: **ואס לאו**. נוטלין משום מתנה ושוב אין אלמנתו ניזונת מהן כדתנן [גיטין דף מ"ח]: אין מוציאין לתזון אשה והצונות מנכסים משועבדים מפני תיקון הטובל משום דהוי מזונות דבר שאין לו קצבה ואין יכולין לקחמות להויה וצין מתנה וצין מכר הוו משועבדים: **א"ל רבא**. וכי בשציל שנתנו במתנת שכיב מרע שאינה קונה אלא מדרבנן שהרי אין מתנה לאחר מיתה אלא תקנת חכמים היא שיהיו דצריו ככתובין וכמסורין כדי שלא תטרף דעתו עליו: **מיגרע גרעא**. בתמיהה וכי הורע כחה של אלמנתו צכך השתא ביירושה דאורייתא דאלימא כח יורש אס ראוי לירשו שהתורה יצתה לו כדכתבי [דברים כ"ג] ציום הנחילו את בניו אפי"ה אמרינן אלמנה ניזונת מנכסי יורשה: **כמה דרבנן**. כי הך מתנת שצ"מ שאין לה קצין אלא מדרבנן כדפרישית לה כ"ש דניזונת מת שחל ויעולם לאו להכי נפקא מינה חילוק שהשמיענו רב הונא צין נוטל משום ירושה וצין נוטל משום מתנה. ומהכא שמעינן דהא דקיימא לן [גיטין ס"ט] דמזון האשה והצונות לא טרפא ממשעבדי ה"מ מתנה גמורה צקינן או מכר גמור אבל מתנת שצ"מ אלמנתו ניזונת מנכסי מקבל מתנה וה"ה לצנות: **אלא אמר רבא**. להכי נפקא מינה צין מתנה לירושא: **כדשלח רב אחא בו'**. שאס אמר האי שצ"מ ואלא למאן ואחריו לפלוני רואין אס היה ראשון ראוי לירשו נוטלו משום ירושה ואין לשני אחריו כלום דכיון דעשאו יורש וכהה דצין מורה כי קאמר חו ואחריו לפלוני הוי מתנה על מה שכתב בתורה דאינו יכול לעקור תורת ירושה מאותו שירש כבר וגם אפי' אס פירש אני מורישך ע"מ שיטול האי שני אחריו הוי נמי מתנה על מה שכתב בתורה והוי המעשה מעשה והתנאי צטל: [י' **דהא ירושה אין לה הפסק**. אלא ממשמשת עד ראובן כדנפקא לן מקריא צפירקין [דף קט"ו]: **לדברי ר' יוחנן בו'**. לעיל [י' **בשמעתין פרישית לה: והא אפסקה**. דעל תנאי שיטול שני אחריו הוריש לראשון: **ורחמנא אמר אין לה הפסק**. והוי מתנה על מה שכתב בתורה והוי מעשה מעשה והתנאי צטל. והכי הלכתא כדשלח רב אחא דהא חזינא עובדא כמקור כוונתיה: **ההוא**

יש נוחלין פרק שמיני בבא בתרא

קלג.

קבוא א ב מיי פ"ו מהל' זכיה ומתנה הלכה יא סמנ עשין פב טושי"ע ארע" ס" קו פטקי"א וס" קו פטקי"ג

קבוא ג מיי שס הלכה י וסמנ שס טושי"ע שס ס" קו פטקי"ג:
ק"ו ד ה מיי פ"ט מהל' זכיה ומתנה הלכה ה ו ועיין בהשגות וצמ"מ סמנ עשין פב טושי"ע ח"מ ס" רנב סקי"ו:

ק"ה ד ה מיי פ"ט מהל' אשיות הלכה יג ועיין בהשגות וצמ"מ סמנ עשין פב טושי"ע ארע" ס" גל סקי"ג וטושי"ע ח"מ ס" רנב סקי"א:

ק"ב ז מיי פ"ט מהל' זכיה ומתנה הלכה ד סמנ עשין פב טושי"ע ח"מ ס" רנב סקי"א:

רבינו גרשום

אבת בתו: כיון דאילו הדר קנה לאחור שכתב לה ההוא חילתא בכתובתה אית לה שטר כתובה ה"צ כשיש בתו אית לה ההוא חילתא נמי לאחר מותו: שייר לעצמו חד דקלא וסבר רבינא למימר לית לה. ליתו כתובתה אלא מאותו דקל: אי לית לה. מחמת כתובה משאר נכסים שהניח לבניו. באותו דקל ששייר נמי לית לה משום כתובה משום דאיכא למימר דמחלה כתובתה על ההיא פלגא נכסים דחייב לה עבדה עם בניו: אלא מנו כו': רואין אס ראוי לירשו. וקאן אחיו: נוטל משום ירושה ואם לאו נוטל משום מתנה. דרבותא קמ"ל דחייב בין במתנה בין בירושה: דשמעתין כר' יוחנן בן ברוקה אלא. דאמר אס אמר על מי שראוי לירשו דבריו קיימין: אמרו ליה נכסיה [לפלגיא] אלא למאן. כלומר אם לא אתנה לזה למי אתנה שלא היה לו בניס: אין הכי קאמינא. שכיב מרע שכתב כל נכסיו לחי אחיה בשאלה היו לו בניס ואמר ליה נכסי למאן ולא כר' יוחנן בן ברוקה דאיהו אמר אלא במקום בת או בן: אם ראוי לירשו זה שנכתבו לו: אלמנתו. של כותב: ניזונת מנכסיו. כשם שהאלמנה ניזונית דאיהו ראשון וגמורין ואם לא אינה ניזונית משום דמכותמת מתנה בקלה: אמר ליה מרגע גרעה. אלמנה זו שאינה ניזונית במקום מתנה בכמקום ירושה: השתא ביירושה דאורייתא. הויא דבניס וירשין אביהן שקלה מזוני. מתנה דרבנן דיהי מתנת שכיב מרע דאיהו אחרוני לא אשכחן מדאוריית' דרבנן תקינו כדי שלא תטרף דעתו עליו [א' או אינו יכול לעשות חפצי כל שכן דאית לה מזוני: אלא אמר רבא. הא דקאמר רב הונא לעיל שכיב מרע שכתב לכל נכסיו לאחרים רואין אס ראין לירש כו' כי רואין האי גזונא קאמר כדשלח רב אחא בר בר חנא לעיל אס ראשון ראוי לירשו הוא נוטלו משום ירושה ואין לשני ירושה ואין לשני כלום דלא שחיבי מתנה עיקר דיהב לה כל ימי חייו אלא ירושה שהן ראיין לו עיקר וירושא אין לה הפסק מורעו לעולם: והא אפסקה. להכינא דאמר ואחריו לפלוני אפסקה מראשון: אמר ליה. לאו כל כמינה והאי אמר הכי סבר יש לה הפסק ולא היא:

[א' אולי י"ל דלמאן אינו יכול לעשות חפצי

[א' אולי י"ל דלמאן אינו יכול לעשות חפצי